Основні положення виборчої програми кандидата на посаду директора Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І.Вернадського Національної академії наук України

академіка НАН України
Василя ПЕХНЬО

Інститут загальної та неорганічної хімії ім. В.І.Вернадського Національної академії наук України – один із перших центрів академічної хімічної науки в Україниі. З цілого ряду фундаментальних та прикладних проблем сучасної неорганічної хімії, електрохімії та фізичної хімії, які опрацьовуються в Інституті, він відомий не тільки в нашій країні, а і за кордоном. Авторитет Інституту серед хіміків та інших наукових осередків нашої країни та за кордном завойований самовідданою творчою працею багатьох поколінь науковців .

Серед найголовніших досягнень інституту за пройдені 90 років з дня заснування:

- 1902р. вперше у світі електролізом в неводному розчиннику отримано порошок алюмінію В.О.Плотніков;
- 1931р.- Передбачення нейтрино, як назвав частинку В.О.Плотніков, зараз нейтрон;
- 1931р. - Передбачення В.О.Плотнікова про виділення значної енергії при синтезі 4Не – тобто термоядерного синтезу ;
- 1931р - Узагальнена теорія кислот та основ М.І.Усановича ;
- 1936р. вперше у світі М.С.Фортритовим та Н.І.Мозговим запропоновано кисневе дуття при виплавці сталі;
- 1937р. - Електрохімічний синтез надтонких порошків проф. Е.М.Натансон, тепер наночастинок;
- 1940 р. О.Т.Нижник отримано перший кілограм індію в СРСР.

В Інституті сформовано наступні наукові школи:

- Фізична хімія та електрохімія іонних розплавів і розчинів - В.О.Плотніков, Я.А.Фіалков, В.О.Ізбеков,Ю.К.Делімарський;
- Колоїдна хімія – А.В.Думанський;
- Хімія комплексних сполук – К.Б.Яцимирський, І.А.Шека, Л.І.Будерін, С.В.Волков;
- Високотемпературна координаційна хімія – С.В.Волков, М,І,Буряк, В.А.Засуха, Є.А.Мазуренко;
- Хімія твердого тіла – В.П.Чалий, А.Г.Білоус;
- Хімія води – Л.А.Кульський.

Тобто створено значний науковий багаж, сильне наукове підгрунття для подальшого розвитку хімічної науки.

Біглий перегляд наведених досягнень науковців за 90 років функціонування Інституту спонукає теперішнє покоління співробітників критично та об'єктивно відноситись до отриманих наукових результатів, а претендента на обіймання посади директора Інституту направити свою діяльність на створення максимально сприятливих умов для творчої роботи науковців. На основі аналізу роботи колективу визначити слабкі та сильні сторони його діяльності, всебічно сприяти і підтримувати молодих талановитих науковців, розвивати міжінститутські та міжнародні наукові зв'язки з науковими закладами України та за кордоном.

Виходячи із зазначеного, у своїй діяльності, буду керуватися і неухильно виконувати Конституцію України та Кодекс про працю України, Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Статут НАН України, Постанову Президії НАН України від 25.12.2013р №187» Концепція розвитку Національної академії наук України на 2014-2023р.р.», Постанову Президії НАН України від 14.09.2016р. №180 «Основні принципи організації та діяльності наукової установи Національної академії наук України», Постанову Президії НАН України від 30.01.2019р. №30 «Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019-2023р.р.», Статут та Колективний договір ІЗНХ ім. В.І.Вернадського НАН України.

Усі мої дії на посаді директора Інституту та колективні рішення разом із Вченою радою Інституту будуть спрямовані на зміцнення авторитету та позицій Інституту в області неорганічної, фізичної хімії та електрохімії в колах наукової спільноти України та за кордоном, відповідності міжнародним тенденціям розвитку теоретичних та прикладних аспектів природничих наук .

Виходячи з наданих законом прав та покладених на директора Інституту обов'язків хочу відмітити сильні та слабкі, на мій погляд, сторони діяльності Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І.Вернадського НАН України.

Сильні сторони – наявність в Інституті потужних, відомих в СНД та за кордоном наукових шкіл з неорганічної хімії, фізичної хімії та електрохімії, спеціалістів високого за визнанням наукової спільноти та науковометрією рівня та наукових результатів світового рівня, наявність власних наукових періодичних видань та об'єднуючих за фахом науковців України Наукових рад Президії НАН України з проблеми «Неорганічна хімія» та «Електрохімія». Наявність високого наукового рівня фахівців завдяки чому Міністерством освіти України Інституту надана ліцензія для підготовки кандидатів, доктор філософії та докторів наук зі спеціальності «Хімія». Загалом, в Інституті є можливість в подальшій творчій науковій діяльності у відповідності до вимог міжнародних стандартів - проведення унікальних фундаментальних наукових досліджень, надання експертних, високого наукового рівня експертиз та інш.

Слабкі сторони – застарілі будівлі та інфраструктура приміщень, застаріле, практично музейне наукове та технічне обладнання, до сліз низький рівень оплати праці науковців та допоміжного персоналу, погане забезпечення сучасних умов праці, незадовільний стан соціальної захищеності працівників, практично відсутня можливість забезпечення житлом, старіння персоналу Інституту, практично відсутня можливість поповнення Інституту молодими спеціалістами, розміщення будівель Інституту на землі громади Києва, а не на державній землі, знецінення наукових форумів – конференцій, з'їздів

оскільки вони втратили законодавчу роль для професіонального зростання науковців.

Головна причини цих явищ – відсутність у законотворців та керівництва розуміння, що у розбудові України, досягнення державою становища високорозвиненої, сучасної, високотехнологічної країни головним чинником, без сумніву, має бути наука, про що свідчить аналіз успіху таких країн, як Німеччина, Японія, США та Китай.

Виходячи із аналізу діяльності Інституту, як одного із головних осередків з хімії на Україні, а по деяким напрямкам і в СНД та за кордоном, вважаю за доцільним та необхідним, наступні заходи в подальшій діяльності директора та Вченої ради ІЗНХ ім. В.І.Вернадського НАН України:

<u>І. Розширити колегіальність і прозорість у прийнятті рішень адміністрацією, зокрема щодо ефективного розподілу, розвитку дослідницької діяльності інфраструктури, свободи наукового пошуку для чого:</u>

- забезпечити прозорий та ефективний розподіл коштів, які виділяються Інституту Відділенням Хімії НАН України з врахуванням результатів діяльності відділів за попередній рік (залучене відділом додаткове фінансування, рівень наукових публікацій, патенти, захисти дисертацій тощо);
- виходячи із виділеного Інституту на календарний рік обсягу фінансування Відділенням Хімії НАН України доводити до завідувачів наукових підрозділів Інституту обсяги фінансування на рік з інформацією необхідного відділу фонду зарплатні та додаткового фінансування, і затвердження даних на засіданні Вченої ради Інституту;
- тарифікаційній комісії при встановленні обсягів посадових окладів в межах визначених Розпорядженням Президії НАН України враховувати наукову активність співробітників Інституту;
- більш відповідально заслуховувати на засіданнях Вченої ради Інституту керівників з інформацією про наукові та науково-технічні теми, які подаються співробітниками на конкурс для фінансування, а також рецензовані звіти по завершеним темам;
- на засідання Вченої ради Інституту розглянути формування резерву фінансів для підтримки пошукових наукових досліджень, запропонованих науковцями Інституту в рамках затверджених Президією НАН України головних напрямків наукових досліджень Інституту.
- удосконалити систему оцінювання роботи учених Інституту при атестації встановленні обсягів посадових окладів, висунення кандидатур на отримання іменних стипендій, вчених звань, відзнак та інш.
- поетапно замінити застаріле комп'ютерне обладнання Інституту, оновити внутрішню мережу Інституту.

II. Необхідність подальшого реформування структури Інституту.

- перетворити Вчену раду відповідно до Статуту НАН України та Статуту ІЗНХ ім. В.І.Вернадського НАН України в дійсно колегіальний орган управління діяльності Інституту;
- за поданням керівників наукових відділів, рішенням Вченої ради Інституту для підготовки резерву керівників відділів та адміністрації Інституту практикувати створення не структурних лабораторій при відділах, очолюваних молодими докторами (О.Берсірова, С.Орисик, С.Солопан) та кандидатами наук;
- провести аналіз роботи допоміжного персоналу та керівництва структурами Інституту з виведенням із штату неефективно працюючих одиниць.

Для відповідності міжнародним критеріям та головним напрямам розвитку наукових та прикладних досліджень України обов'язково з залученням рецензентів проводити представлення та обговорення на засіданнях Вченої ради Інституту нових науково-дослідних та прикладних тем Інституту відомчого замовлення та конкурсних тем Президії НАН України;

- За погодженням з керівниками наукових підрозділів переглянути і за необхідності скорегувати, ухвалити Вченою радою Інституту і подати на затвердження в Президію НАН України перелік головних напрямків наукової та науково-технічної діяльності Інституту.

III. Кадрова політика збереження наукового потенціалу Інституту, залучення молодих спеціалістів, створення умов для їх кар'єрного зростання в Інституті та їх комунікації з колегами в Україні та за її межами.

- для можливої співпраці запрошувати на засідання секторів Інституту провідних вчених України, в першу чергу обраних на останніх виборах в чл.-кор. та академіки НАН України, для виступів з доповідями про останні досягнення у галузі неорганічної, фізичної хімії та електрохімії та хімічного матеріалознавства.
- адміністрації Інституту мати в штатному розписі резерв посад для термінового прийому на роботу молодих вчених;
- за поданнями керівників наукових підрозділів Інституту практикувати після навчання в аспірантурі молодих вчених, до захисту дисертацій, на конкурсній основі приймати на посаду молодших наукових співробітників;
- молодих вчених після захисту дисертації для отримання наукового ступеня доктора філософії на конкурсній основі переводити на посаду наукового співробітника;
- для активної участі в науковому житті України, обміну досвідом та інформацією, набуття практики участі в наукових конференціях з доповідями та досвіду участі в наукових дискусіях, ввести в практику, починаючи з третього року навчання в аспірантурі за кошти власних надходжень Інституту, при наявності запрошення, направляти аспірантів з усними

доповідями у відрядження для участі в роботі наукових конференцій за фахом;

- разом з радою молодих вчених Інституту, щорічно в травні проводити наукові Конференції докторантів та аспірантів Інституту;
- за поданням завідувачів наукових відділів після другого року навчання в аспірантурі при наявності вакантних посад та фінансового забезпечення надавати можливість аспірантам працювати на 0,5 ставки;
- подавати клопотання до Президії НАН України стосовно першочергового надання житла після обговорення кандидатур на спільному засіданні профспілкового комітету та адміністрації Інституту з врахуванням наукової результативності претендентів, їх віку та сімейного положення;
- кожного року, за поданням керівників наукових відділів Інституту, рекомендувати Президії НАН України кандидатури співробітників Інституту для зарахування в докторантуру;
- кожного року в період квітень-травень вченому секретарю Інституту при наявності вакансій розміщати на сайті Інституту інформацію про можливість зарахування в пост-докторантуру при Інституті представників ВУЗів та інших неакадемічних організацій;
- для виконання науково-дослідних тем міждисциплінарного характеру ширше практикувати створення міжінститутських колективів в першу чергу молодіжних груп та національних молодіжних лабораторій;
- для міжнародної комунікації молодих вчених ширше застосовувати можливості Європейських наукових програм,в рамках стипендій, грантів, стажувань, зокрема стипендій Марії Кюрі, ДААД та проведення досліджень в міжнародних наукових лабораторіях;
- для активізації участі молодих вчених в роботі наукової спільноти України практикувати залучення молодих вчених до рецензування наукових та науково-технічних проектів, поданих на конкурс;
- щорічно рекомендувати Відділенню Хімії НАН України кандидатури науковців, в першу чергу молодих,для виступів з науковими доповідями на засіданнях Президії НАН України

<u>IV Забезпечення та розвиток наукових шкіл Інституту</u>

- в плані увіковічнення пам'яті про фундаторів наукових шкіл Інституту рекомендувати лекторам Інституту при викладанні курсів дисциплін аспірантам першу лекцію присвятити історії Інституту, вченим Інституту заклавших наукову основу з напрямків неорганічної, фізичної хімії, електрохімії, хімії твердого тіла, медичної хімії, вклад хіміків Інституту в розвиток теоретичної та прикладної хімії та інш.;
- приурочувати наукові семінари, конференції, з'їзди, виїздні сесії наукових рад НАН України при Інституті пам'яті академіків В.І.Вернадського, В.О.Плотнікова, А.В.Думанського, Ю.К.Делімарського, А.К.Бабко, К.Б.Яцимирського, О.В.Городиського та С.В.Волкова.
- розглянути можливість встановлення , за рахунок власних надходжень,іменних річних стипендій;

V. Активувати інтегрування з вузами, комунікації з науковою спільнотою України та міжнародних структур

- Практикувати запрошення провідних вчених вузів України для спільного виконання конкурсних науково-дослідних проектів Президії НАН України, національного фонду досліджень України та інш.;
- Більш активно комуні кувати з Прес-службою НАН України;
- Транслювати захисти дисертацій , проведення наукових конференцій, виступи з науковими доповідями провідних вчених в Інституті в сучасних засобах комунікації;
- Інституту увійти, як колективна організація, до складу в міжнародні наукові об'єднання з електрохімії, прикладної та неорганічної хімії;
- Налагодити контакти, обговорити можливу співпрацю по актуальним питанням, неорганічної, фізичної хімії, електрохімії, хімії матеріалів з національними та міжнародними професійними об'єднаннями хіміків країн Західної Європи та Америки.

Кандидат на обрання на посаду директора Інституту загальної та неорганічної хімії ім.В.І. Вернадського НАН України,
академік НАН України Василь ПЕХНЬО